

**ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ОБЛІКУ І АУДИТУ**

**Кафедра обліку у виробничій
сфері**

Міждисциплінарна курсова робота

на тему:

**Автоматизовані обліково-аналітичні системи, їх
функціонування та розвиток**

Студентки 5 курсу групи ОІСм-11
Кізюк Н. Ю.
Спеціальність 8.03050901 «Облік і аудит»

Керівник: Муравський В.В. _____
(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Національна шкала _____
Кількість балів: _____ оцінка: ECTS _____

Члени комісії _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

Тернопіль, 2016

Вступ

В останні роки у світовій економіці відбулися значні зміни середовища господарювання, за умови яких нове стратегічне мислення все більше погоджується із глобалізацією бізнесу й з переходом до нової моделі економічного зростання, тісно пов'язаною з інформатизацією суспільства. Зростання динамічності зовнішнього середовища обумовило збільшення обсягів інформації, її диференціацію та швидку зміну корисності. Кожна подія несе в собі інформаційне навантаження, врахувати яке на підприємствах можна лише шляхом створення адекватного обліково аналітичного забезпечення прийняття стратегічних рішень на основі системного підходу.

Розкриття історичних аспектів становлення і розвитку облікової системи підприємства покладено в основу вивчення сутності понять, термінів і явищ, що широко застосовуються в країнах з розвиненою ринковою економікою, з метою їх адаптації до вимог сучасного рівня розвитку вітчизняної економіки. Визначальна роль обліку та звітності в процесі управління підприємством підкреслюється вітчизняними теоретиками бухгалтерського обліку та фахівцями світової школи. Сучасна облікова система повинна відповідати стратегічним цілям підприємства. Тому при побудові до уваги слід брати не тільки внутрішні фактори мікросередовища, але й враховувати вплив зовнішніх факторів макросередовища.

Даний підхід можливо реалізувати на базі концепції стратегічного обліку. На основі проведених досліджень визначено, що стратегічний облік - це облікова система, яка включає фінансовий й управлінський облік, стратегічне планування й контролінг. Вивчення структурних елементів, об'єктів й суб'єктів стратегічного обліку; складу й змісту звітності; моделей облікової політики підприємств, а також порівняння основних характеристик фінансового, управлінського та стратегічного обліку, дозволило прийти до висновку, що особливість стратегічного обліку полягає в орієнтації на майбутній розвиток господарської діяльності, і на можливість врахування впливу зміни факторів макро- і мікросередовища.

Якісно нові підходи, в основі яких ідеї гармонізації різних видів обліку в рамках стратегічного та стандартизації облікових процедур, спрямовані на отримання облікових даних, відмітною рисою яких є: орієнтація на виконання місії підприємства; формування альтернативних варіантів вирішення стратегічних завдань діяльності підприємства та вибір оптимального; розрахунок нормативних тактичних параметрів виконання оптимального варіанта та своєчасного виявлення відхилень від заданих параметрів; інтерпретація виявлених відхилень та аналіз з точки зору виконання стратегічного завдання.

Виникає певна кількість проблем, пов'язаних зі зростанням обсягу інформації в поєднанні з наявними технічними обмеженнями, що актуалізує питання підвищення ефективності й швидкості збору, обробки й підготовки відповідних аналітичних відомостей. Також залишаються відкритими питання формалізації інформації, що важливо з погляду ефективного управління інформаційними потоками й розробки показників для контролю траєкторії стратегічного розвитку підприємства.

1. Історичний погляд на автоматизацію обліково-аналітичних систем

Управління підприємством в умовах сучасності характеризується зміною стану системи, що призведе до досягнення цілі та мети діяльності. Спостерігається взаємодія суб'єкта господарювання із зовнішнім середовищем. Підтримка взаємозв'язку здійснюється за допомогою інформаційних потоків, що передають дані та різного роду команди від нижчої ланки управління до вищої та у зворотньому напрямку. Процеси виробництва, розподілу, обміну та споживання матеріальних благ обслуговуються управлінською інформацією. Економічна інформація є найважливішим елементом інформаційної системи, оскільки надається інформація про фінансову діяльність підприємства. Робота із великими обсягами даних та високими вимогами до точності й достовірності зумовили застосування обчислювальної техніки в організації обліку. Сукупність причин призвела до комп'ютеризації обліку та облікових процесів, проте становлення та впровадження відбувалося поступово та послідовно. Прийнято виділяти три етапи – механізований, автоматизований та електронний облік (рис.1.2.1).

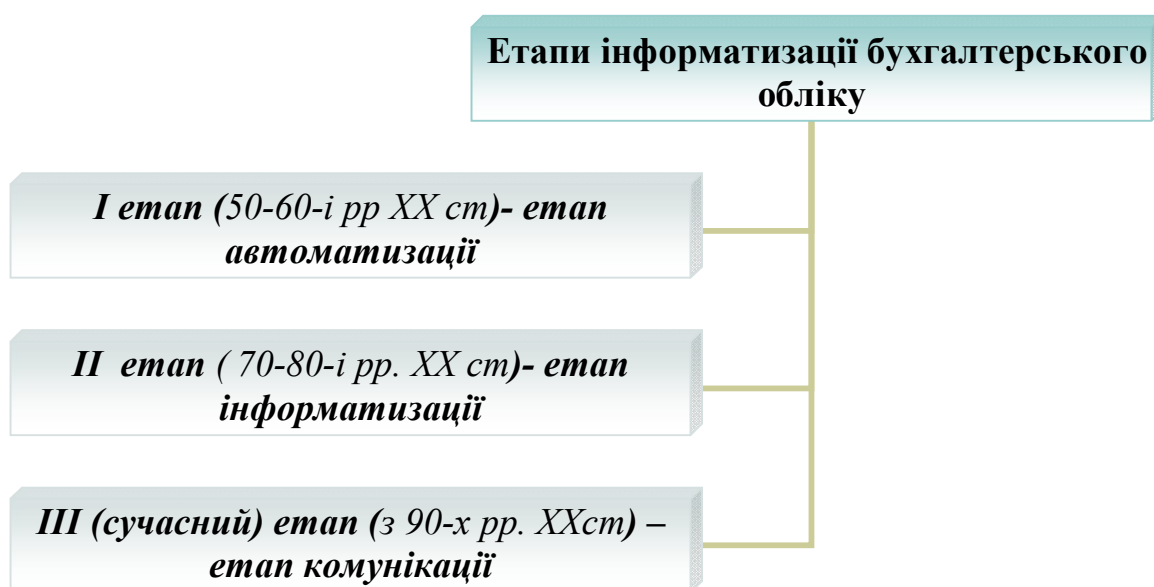

Рис. 1.2.1 Етапи використання інформаційних технологій в обліку

У. Перрі, відомий американський економіст, зазначає «На зорі людства печерні люди заносили облікові записи на камінь, де з великим старанням вибивали

дані про результати «діяльності» свого племені. Перевірити або ж відтворити обліковий процес при необхідності можна було у будь-який час, оскільки він відрізнявся великою наочністю. Таким чином, “контролер” племені міг добитися ідеальної системи контролю. Відображення облікових записів на такому крихкому і нетранспортабельному матеріалі загрожувало самим основам облікового контролю. Обліковий контроль був відсутній протягом декількох століть, поки не ввели «Журнал» і «Головну книгу». В 1890 р. Герман Голлеріт запропонував для облікового контролю лічильно-перфораційні машини. Місце журналу в твердій обкладинці зайняла перфокарта з пробитими на ній отворами.» [23., с. 17].

Автор приходить до висновку, що винайдення електронних обчислювальних машин збільшило та ускладнило роботу рядового бухгалтера. Мова йде про те, що «Технічні засоби обчислювальних робіт у своєму історичному розвитку зазнали суттєвих змін. Від примітивних дерев'яних воскових дощок і бірок на ранніх стадіях розвитку суспільства до складних обчислювальних машин в даний час...» [33. с. 20].

Запровадження електронних засобів обчислювальної техніки в практичну складову бухгалтерського обліку зумовило виникнення певних проблем. У працях К. Маркса зазначено, що технічний прогрес або заміняє, або витісняє робітників. Абстрагування від політичного підтексту говорить про підтвердження існування проблеми. Організація бухгалтерського обліку на підприємствах, установах та організація, порядок виконання облікових робіт визначається потребами управління та специфікою діяльності. Базою облікових робіт виступають єдині методичні та організаційні правила, зазначені у нормативних документах.

Розподіл робіт між машиною та людиною головне питання, що пов'язане з використанням технічних засобів обробки облікової інформації.

У 50-60-і роки ХХ століття характерним було використання електронно-механічних перфораційних машин та організація машинолічильних станцій на великих підприємствах. Важлива роль припадала механізованій комплексній обробці облікових записів таблично-перфокарткової системи обліку на базі

типових програм. Відповідальність за успішність існуючих систем покладалась на технічний персонал. Важливі програмні продукти знаходяться на стадії розробки та розвитку.

Використання нової обчислювальної техніки та форми експлуатації впливає на формування складу облікових робіт. Розподіл проводиться не тільки між людиною і машиною, але й структурними підрозділами, а також між обліковими працівниками. Проблема розподілу робіт між людиною і машиною в умовах використання технічних засобів з обмеженими можливостями (наприклад, калькулятори) вирішується просто: зберігаючи без змін обліковий процес.

Наступний етап реалізовується за допомогою електронно обчислювальних машин (ЕОМ). Розвиток технічних засобів збору, передачі, обробки та зберігання інформації на базі ЕОМ обумовило на практиці різні варіанти організації автоматизованої обробки інформації для вирішення облікових завдань. Для кожного з них має місце своє вирішення проблеми розподілу робіт між людиною і машиною.

Відомий російський вчений В.Я. Соколов, ще у 70-ті роки минулого століття, у своїй докторській дисертації «Проблеми бухгалтерського обліку радянської торгівлі у зв'язку з використанням новітніх засобів обчислювальної техніки» побудував різні варіанти моделей основних облікових завдань з розрахунком вибору найоптимальніших в умовах використання обчислювальної техніки. Зазначена проблема знайшла в подальшому своє відображення у фундаментальній монографії «АСУ і проблеми теорії бухгалтерського обліку», підготовленої спільно з проф. В.Ф. Палієм [22].

Очевидно, що найкращий ефект від використання ЕОМ в бухгалтерському обліку досягається за рахунок удосконалення його методології, методики й організації, максимального спрямування його основного продукту – інформації на задоволення потреб управління. Широке використання сучасних засобів обчислювальної техніки вступило в певне протиріччя з діючою практикою обліку. Як зазначає проф. В.Ф. Івашкевич «Їх швидкодія, великі можливості пам'яті та логічного перетворення облікових

даних практично не потрібні, а обходяться дорого. ЕОМ полегшує працю бухгалтера, але без змін та подальшого розвитку методології»[14, с. 41].

З усім наведеним не можна погодитися. Зазначене вище відноситься до нерационального використання швидкодії комп'ютерної техніки та її пам'яті. Адже основною метою діючої системи бухгалтерського обліку є не лише формування інформаційної бази, але й форматування й переформатування інформації для розробки проектів управлінських рішень, їх практичної реалізації та аналізу ефективності останніх. Виникає необхідність у розробці комплексного підходу до перегляду теоретичних і методологічних основ бухгалтерського обліку. На думку Л. О. Терещенко та І. І. Матієнко-Зубенко передбачається:

- введення в практику методологічних основ бухгалтерського обліку, що відповідають ринковим відносинам із переходом на міжнародні стандарти обліку та аудиту;
- перегляд методологічних принципів обліку, що забезпечили б комплексне бробрлення облікової інформації;
- удосконалення теоретичних основ бухгалтерського обліку з використанням інформаційних технологій;
- застосування новітніх інформаційних технологій та засобів спілкування;
- інтеграцію облікової інформації в єдиний інформаційний потік;
- розроблення єдиної інформаційної мови показників обліку, контролю та аудиту;
- впровадження в практику обліку питань оцінювання, планування та прогнозування господарсько-фінансової діяльності підприємства;
- формування на основі автоматизації управлінських рішень [31, с.7-8].

Зміна форм взаємодії та режимів роботи ЕОМ зумовлює застосування інформаційних технологій та виділенні кількох періодів розвитку. На першому

етапі відбувалась централізована обробка бухгалтерських завдань із застосуванням однопрограминого режиму роботи ЕОМ. Оператор отримував облікову інформацію, обробляв її на ЕОМ, після чого повертав бухгалтеру вільні облікові дані у формі відомостей аналітичного і синтетичного обліку.

Новий підхід до організації машинної обробки бухгалтерських завдань на початку 80-х років був зумовлений появою персональних електронних обчислювальних машин (ПЕОМ), що характеризуються високою швидкістю, великим обсягом пам'яті на жорсткому диску. Використання такого роду машин спричиняє деякі зміни в обробці облікової інформації, а саме перехід від централізованої до децентралізованої обробки даних. Організація автоматизованих робочих місць на базі персональних комп'ютерів, створення локальних обчислювальних мереж підприємства висувають нові вимоги в організації інформаційної бази та формуванню комплексів економічних завдань. Створюються максимально сприятливі умови для налагодження зв'язків між користувачами облікової інформації та оперативного обміну обліковими даними. Первинні документи автоматично формуються на комп'ютері. За рахунок створення єдиної бази даних об'єднується інформація різних ділянок обліку.

Стрімкий розвиток інформаційних технологій, використання електронних мереж притаманне для третього етапу – етапу комунікації. Інформація в більшій мірі переноситься на електронні носії та створюється в цифровій формі без паперових аналогів.

При здійсненні комп'ютеризації, перед підприємством постає питання щодо вибору програмного забезпечення. Ринок інформаційних технологій представлений великою кількістю таких програмних продуктів із врахуванням специфіки діяльності, а саме: масштаби та галузь діяльності, автоматизація усього підприємства або ж окремих відділів чи підрозділів. Проблема вибору постає перед керівниками фірм, адже під час розширення діяльності та виходу на нові ринки товарів та послуг виникає необхідність в оновленні та заміні існуючого програмного забезпечення.

Інформаційна система має складну ієрархічну структуру, що позначається на технологіях, котрі мають місце на конкретному підприємстві. Прийнято виділяти інформаційні технології за ступенем централізації технологічного процесу: централізовані – обробка облікової інформації відбувається на центральному сервері; децентралізовані – ґрунуються на локальному застосуванні засобів обчислювальної техніки користувачів; комбіновані – визначають інтеграцію процесів вирішення функціональних завдань бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю на місцях з використанням спільних баз даних.

За ступенем охоплення облікових завдань виокремлюють такі інформаційні технології: обробка даних, автоматизація функцій бухгалтерського обліку, підтримка прийняття рішень, експертні системи, електронний офіс.

Застосування комп'ютерної техніки вносить зміни в організацію обліку. Важливе значення має не лише вид техніки, що використовується, але й сукупність способів та методів її застосування. Обчислювальна техніка виступає допоміжним засобом обробки даних за умов механізації, проте при комп'ютеризації основна увага приділяється технічним засобам. Зміни відбуваються під час процесу збирання, обробки та передачі облікової інформації.

Особливістю комп'ютеризації обліку є те, що системне вирішення облікових завдань здійснюється з допомогою комп'ютерів. Організація бухгалтерського обліку може здійснюватись на основі підходів:

- Системний підхід
- Форми обліку орієнтовані на використання комп'ютерів
- Трансформування методів обліку [17].

Прийнято розглядати два шляхи вирішення проблеми комп'ютеризації, а саме – комплексний перегляд системи організації обробки облікової інформації та перегляд методологічних аспектів обліку безпосередньо від вимог механізації та комп'ютеризації обліку до його методології.

Реалізація системного підходу знаходить своє відображення у локальних змінах методології облікової системи. Вдосконалення полягає у задоволенні вимог комп'ютеризації, для прикладу, формуються та вводяться коди облікової номенклатури, упорядковуються первинні документи, тощо. Механізація обліку відбувалась на основі індивідуального підходу за допомогою клавійних та перфораційних обчислювальних машин. Спрощення роботи працівників бухгалтерії відбулась в окремих ділянках обліку. Використання автоматизованої форми значно розширює зміст обліку, визначаються технологічні та інформаційні аспекти організації обліку. Нові зміни дали можливість автоматизувати робоче місце бухгалтера. Робота відбувається в діалоговому режимі з використанням зворотніх зв'язків під час обробки облікової інформації та отримання відповідної вихідної документації [30].

За рахунок одноразового введення інформації забезпечується єдність інформаційної баз та повний автоматизований технологічний процес. За рахунок використання різного роду програмних продуктів досягається інтеграція обробки даних первинного обліку та адаптація програмного забезпечення до потреб користувачів. Бухгалтерські програми вирізняються вбудованими знаннями (формування проведення господарських операцій), а також паралельним введенням обліку за декількома стандартами.

Обробка даних в умовах автоматизованого обліку здійснюється у певній послідовності. На першому етапі облікового процесу відбувається збір та реєстрація первинних даних. Формування масивів облікової інформації в автоматизованому режимі здійснюється на наступному етапі. Поряд з тим відбувається контроль процесу обробки інформації. Як підсумок, останній етап – формування результатів звітного періоду у вигляді реєстрів синтетичного та аналітичного обліку. Важлива увага приділяється оперативності надання необхідних даних користувачам.

Найголовнішою особливістю автоматизованих облікових вважається неможливість існування без комп'ютерної програми. Регістри обліку відповідних облікових продуктів схожі, проте не однакові, але усі базуються на основних принципах:

- значна кількість реєстрів систематичного запису відповідає одному журналу господарських операцій;
- узагальнення, накопичення масиву облікової інформації та багаторазове використання;
- велика кількість аналітичних рахунків до одного синтетичного, що не обмежується і залежить від поставлених керівництвом цілей;
- автоматичне отримання інформації про недоліки, відхилення та помилки;
- здатність отримувати звітні показники в інтерактивному режимі.

На певних етапах історичного розвитку обліку його форми постійно змінювались, що визначалось об'єктивними передумовами: еволюцією розвитку концепцій обліку, потребою скорочення витрат на утримання облікового апарату, підвищення оперативності обліку, встановлення максимальної адекватності даних обліку реальним господарським змінам. Кожна із форм базувалась на окремій методиці послідовності та техніки реєстрації облікових даних відповідно адаптованості даних обліку до історичних змін у процесах господарської діяльності.

Якщо форму ведення обліку розглядати як послідовність та техніку облікової реєстрації господарських операцій, можна констатувати, що в процесі історичного розвитку обліку на основі ручної обробки даних мало місце різноманітність форм, а на сучасному етапі за використання комп'ютерних технологій – застосовується лише одна форма – комп'ютерна, за якої порядок заповнення облікових реєстрів та їх формат визначаються комп'ютерною програмою, яка використовується.

2. Характеристика систем автоматизації бухгалтерського обліку

Автоматизація обліку є продовженням еволюції бухгалтерського обліку на підприємстві. Коли бухгалтерський облік перестав задовольняти потреби користувачів в оперативній інформації, виникла необхідність ведення його із застосуванням комп'ютерних систем і технологій. На думку деяких науковців підприємства отримують економічний ефект від використання сучасних автоматизованих інформаційних систем управління закупівлями, головним чином, за рахунок можливості контролю за господарськими процесами в режимі реального часу. Зокрема, при плануванні закупівель економічний ефект виникає за рахунок скорочення обсягів страхових запасів, зниження обсягів недоотриманих матеріальних ресурсів та скорочення можливих обсягів недовиконання плану виробництва. Таким чином, основний ефект від використання автоматизованих інформаційних систем полягає у своєчасному уникненні негативних проявів економічних ризиків [21, с. 181].

В свою чергу, Н.А. Букало вказує, що, враховуючи широкомасштабний розвиток засобів інформаційних технологій, законодавчо-нормативних змін, на підприємствах України постають проблеми підготовки спеціалістів з обліку й аудиту, додаткових витрат внаслідок придбання нового програмного забезпечення, витрат на навчання персоналу [10, с. 58]. Л.В. Петіна акцентує увагу на ефективності проведення обліково-аналітичних та контрольних заходів та зазначає, що їх можна досягти лише за умови підвищення їх оперативності – наближення до процесу виробництва, тобто проведення їх безпосередньо в структурних підрозділах, що дозволить своєчасно приймати регулюючі управлінські рішення, активно втручатися в хід виробничих процесів. Одним із напрямків удосконалення обліково-аналітичної роботи процесу виробництва є його автоматизація на основі використання сучасної обчислювальної техніки [24, с. 29]. Проте Т.В. Пономарьова [27, с. 27] вказує, що проблеми автоматизації обліку залежать більшою мірою не від недосконалості програмного забезпечення, а від складності процедур обліку.

Очевидно, що організація обліково-аналітичних процедур отримання інформації повинна бути покладена в основу формування інформаційного

забезпечення управлінської ланки підприємства, яка дозволяла б керівництву грамотно і оперативно формувати управлінські рішення [29, с. 24]. Будь-яке підприємство незалежно від того, яку діяльність воно веде, займається оперативним обліком: реєструє події, складає таблиці, формує різні звіти, розраховує показники своєї продуктивності.

Менеджмент підприємств при прийнятті рішення про впровадження автоматизованих систем обліку керується типовими цілями, а саме:

- формування єдиного інформаційного простору;
- автоматизація документообігу;
- автоматизація обліку;
- управління запасами сировини та готовою продукцією;
- управління та відстеження виробництва і постачання і т. д.

Як правило, підприємство починає вести облік і формувати різноманітні звіти в Excel. Вибір обумовлений широким поширенням даної програми, достатньо великим набором інструментів і функцій для побудови звітів. Excel на першому етапі автоматизації діяльності підприємства достатньо зручний. З розвитком підприємства з'являється необхідність у більш складній системі обліку, в якій бере участь велика кількість людей. Напівавтоматизована система, побудована із застосуванням електронних таблиць Excel, вже не задовольняє вимоги підприємства, так як стає неповороткою у зв'язку з різко збільшеною кількістю фінансових операцій і не дозволяє оперативно отримувати необхідні звіти.

Після зростання кількості операцій багато підприємств намагаються поєднати дані бухгалтерського обліку з управлінським. Це зазвичай пов'язане з появою додаткових проблем з обслуговування та підтримки системи в робочому стані. Складність в першу чергу полягає в суміщенні даних різних видів обліку. Постає питання про альтернативні способи автоматизації управлінського обліку. При створенні програмного продукту автоматизації обліку власними силами успіх в першу чергу залежить від кваліфікації фахівців. Якщо підприємство являє собою середній бізнес, то цього виявляється цілком достатньо, щоб повністю задовольнити потреби керівництва. Більш

того, фахівці при необхідності цілком можуть змінити структуру системи у зв'язку зі змінами в самому підприємстві або в напрямках його діяльності. Альтернативою цього етапу є придбання спеціалізованого програмного продукту. Впровадження можна робити своїми силами, можна замовити постачальнику програмного забезпечення. Якщо прийнято рішення замовляти автоматизацію у спеціалізованої організації, то необхідно приготуватися до додаткових грошових витрат, оскільки якісна автоматизація не може обійтися дешево, так як вона займає досить багато часу і вимагає кваліфікованих і досвідчених фахівців.

Спеціалізовані програми, створені під конкретні вимоги об'єкта автоматизації, для ведення обліку найбільш підходять для підприємства, а саме: на базі однієї платформи розробляється унікальна модель (аналогічно відбувається впровадження ERP-систем). Впровадження ERP-системи досить тривала і дорога операція, яка при вдалому впровадженні дозволяє автоматизувати не тільки ведення обліку, а й автоматизацію процесу управління закупівлями, запасами і т. д. Однак керівництво підприємств не завжди приймає рішення по впровадженню даних систем, тому що існує декілька обмежень, а саме: занадто висока ціна програмного продукту, послуг з впровадження та висока ймовірність невдалого впровадження. Для того щоб ефективно провести автоматизацію, слід в першу чергу добре зрозуміти, що ж таке – автоматизований бухгалтерський облік. Слід усвідомлювати, що впровадження бухгалтерської програми ефективно тільки тоді, коли наслідком є підвищення ефективності та поліпшення якості ведення обліку на підприємстві, що може виражатися в:

- упорядкуванні бухгалтерського обліку;
- збільшенні кількості інформації, що одержується;
- зниженні кількості бухгалтерських помилок;
- підвищенні оперативності даних;
- підвищенні економічності обліку.

Всі широко відомі програми автоматизації бухгалтерського обліку (і великі, і малі) мають аналогічний набір змінних частин, тому правильний

процес налаштування будь-якої програми можна проводити у хронологічному порядку:

1. Налаштування плану рахунків відповідно до особливостей підприємства, проведеною оптимізацією обліку та постановкою завдання.

2. Налаштування типових проводок відповідно до особливостей підприємства, проведеною оптимізацією бухгалтерського обліку та постановкою завдання.

3. Налаштування форм первинних документів відповідно до особливостей підприємства та проведеною оптимізацією бухгалтерського обліку та постановкою завдання.

4. Налаштування форм бухгалтерської звітності та розрахунків за податками відповідно до особливостей підприємства, проведеною оптимізацією бухгалтерського обліку та постановкою завдання (при якісній автоматизації обліку вся щоквартальна звітність повинна обов'язково складатися автоматично).

Коли бухгалтерська програма налаштована, можна починати працювати, проте слід врахувати модифікації, що матимуть місце в майбутньому:

- змінюється характер господарської діяльності підприємства, і доведеться переналаштовувати план рахунків, форми первинної документації або автоматичні проводки за типовими господарськими операціями;
- змінюються форми бухгалтерської звітності та розрахунків з податків, та виникає необхідність у доналаштуванні цих форм.

Слід зазначити, що більшість фірм-виробників програмних продуктів стежать за зміною форм звітності та своєчасно пропонують користувачам своїх програм нові форми. Навіть нову форму на практиці доводиться доналаштовувати з урахуванням специфіки плану рахунків і типових проводок на кожному підприємстві.

Сьогодні ведеться багато суперечок про актуальність певного підходу для автоматизації підприємств. Загальноприйнятим методом вважається так званий «західний». В основу підходу покладене наступне твердження: «Автоматизація процесів підприємства повинна бути ефективною і впливати зі стратегії

процвітання підприємства». Іншими словами, необхідно автоматизувати ті завдання, які можуть сприяти досягненню мети підприємства. При цьому будь-яке завдання автоматизації буде оцінене з позиції «Ефективність/Ціна». Суть підходу полягає в наступному:

1. Виходячи зі стратегії і цілей підприємства, виділяються ділянки обліку, що потребують якісного поліпшення.

2. Для будь-якої ділянки обліку ставиться певне завдання автоматизації, що дозволяє підвищити ефективність.

3. Можливий ефект від задачі автоматизації обліку оцінюється заздалегідь і зазвичай порівнюється з витратами на впровадження.

4. Автоматизація та реорганізація обліку підприємства.

Ринок програмних продуктів комп'ютеризованих систем бухгалтерського обліку (КСБО) пов'язаний із такими провідними фірмами-розробниками як: «1С:ДІАМАНТ», «ІНТЕЛЛЕКТ-СЕРВІС», «ПАРУС», «ГАЛАКТИКА», «ДІАСОФТ», «ІНФІН», «ІНФОСОФТ», «ОМЕГА», «R-STYLE SOFTWARE LAB», «COGNITIVE TECHNOLOGIES LTD», що забезпечують такий набір послуг:

- розроблення, розповсюдження готових програмних продуктів для створення комп'ютеризованих систем бухгалтерського обліку;
- консалтингові послуги з проектування КСБО, вибору програмних засобів;
- створення інформаційно-правових систем для КСБО;
- видання та розповсюдження літератури для КСБО;
- організація навчальних центрів для підготовки користувачів КСБО [5].

До різноманітних програм фінансового аналізу на основі бухгалтерських даних належать фінансово-аналітичні системи, за допомогою яких автоматизуються завдання зовнішнього і внутрішнього аудиту. Наприклад, «1С: АФС» («1С»), «ПОП» (GI-consulting).

Економічна ефективність інформаційних систем обліку в керуючій системі управління суб'єктів господарювання досягається за рахунок:

- ✓ прямого ефекту (зменшення трудових витрат на виконання обліку як функції управління);
- ✓ непрямого ефекту (за рахунок економічних наслідків виконання рішень, прийнятих завдяки використанню відповідної облікової інформації).

Успішне використання великою кількістю підприємств систем «1С: Бухгалтерія» свідчить про здатність цих систем забезпечити своєчасність і достовірність облікової інформації для прийняття управлінських рішень підприємствами та установами. Вказані характеристики систем обліку є найважливішими для отримання непрямого економічного ефекту. Однак, використання бухгалтерських систем в автономному режимі обмежує можливість підвищення ефективності управління [1].

Бухгалтерський облік надає інформаційну модель стану об'єкта управління і найбільш точно відображає місце його знаходження в багатофазовому просторі станів системи. Удосконалення інформаційної моделі полягає в точному відображенні стану реального об'єкта, що потребує детального опису системи та зменшенні інтервалів часу одержання інформації про фактичний стан системи.

Здійснення управлінських рішень відбувається на трьох рівнях: стратегічному, тактичному і оперативному. Кожний з цих рівнів потребує відповідного інформаційного забезпечення, яке в умовах автоматизації діяльності підприємства реалізується засобами інформаційних технологій в обліку. Прийняття стратегічних рішень забезпечується інформаційними технологіями в стратегічних напрямках обліку, тактичних – інформаційними технологіями у фінансовому обліку, а оперативних – інформаційними технологіями в управлінському обліку. Необхідність такого умовного виділення підсистем обліку в рамках системі обліку вказується потребою управління в різносторонній обліковій інформації [9].

На основі управлінського (оперативного обліку) та фінансового обліку, здійснення яких можливе без участі людини, відбувається й повністю автоматизований аналіз, що являє собою реалізований програмними засобами математичний механізм аналітичної обробки підсумкової інформації. Після повної автоматизації аналізу показників обліку теоретично стає можливим здійснення коригування відхилень від плану без участі людини. Якщо система управління є простою (кількість представленої обліком інформації незначна та повторювана) та замкнутою (відсутній вплив зовнішнього середовища), існує можливість без участі людини здійснити управлінську дію для повернення підконтрольного об'єкта в стан рівноваги.

Для того, щоб не помилитись у виборі програми, необхідно зробити порівняльний аналіз програм, які є на ринку. Для порівняння можливостей наявних програмних продуктів потрібно провести їх класифікацію. Саме це є дуже важливим етапом в організації комп'ютеризованого обліку, бо тільки після поділу програмного забезпечення на групи за певними критеріями можна формулювати вимоги до програм і порівнювати їхні функціональні можливості.

За допомогою програм для ведення домашньої бухгалтерії персональний комп'ютер можна використовувати для обліку особистих доходів і витрат, планування сімейного бюджету (включно з довгостроковими вкладеннями), для складання особистих податкових декларацій. Наприклад, «1С: Деньги», MS Money (Microsoft).

До класу міні-бухгалтерія належать програми, призначені для використання одним чи декількома працівниками в бухгалтеріях невеликих підприємств. Такі програми реалізують функції ведення синтетичного і підсумкового аналітичного обліку, дозволяють вводити господарські операції й обробляти їх, формувати невеликий набір первинних документів та звітних форм. Наприклад, «Инфин-бухгалтерия», «Фінансист» («Атей»).

Універсальні бухгалтерські системи (міді-бухгалтерія) – належать програмні продукти, орієнтовані на бухгалтерії малих та середніх за розмірами підприємств, які в спрощеному варіанті забезпечують ведення всіх ділянок обліку. Такі системи поєднують усі облікові функції і, як правило, розраховані

для роботи на одному комп'ютері. Винятком є розрахунок заробітної плати, який виконують окремо. Деякі програми цього класу призначені для роботи на кількох комп'ютерах у локальній мережі. Наприклад, «1С: Бухгалтерія 7,7» («1С»), «дебет плюс» («ДИЦ»).

Локальні автоматизовані робочі місця (АРМ), програми, призначені для обліку праці та заробітної плати, основних засобів, товарно-матеріальних цінностей тощо й охоплюють окремі ділянки бухгалтерії і, як правило, не пов'язані між собою. АРМ можуть ефективно комп'ютеризувати окремі частини бухгалтерії без формування зведеної звітності. Наприклад, «1С: Расчёт» («1С»), АРМ «Зарплата» .

Комплекси пов'язаних АРМ орієнтовані на використання в бухгалтеріях з чисельністю працівників більше восьми при чіткому розподілі функцій між ними. Комплекс складається з набору АРМ, кожне з яких реалізує функції окремих ділянок обліку. Кожна така програма розрахована на специфіку облікових робіт і орієнтована на персонал з невисокою бухгалтерською і комп'ютерною кваліфікацією. Як правило, АРМ комплексу підтримують розгорнутий аналітичний облік, мають глибоку спеціалізацію і встановлені на окремих комп'ютерах. Комплекс має засоби об'єднання даних з різних АРМ, звичайно поєднання даних здійснюється за допомогою спеціалізованого центрального модуля – Головної книги. При об'єднанні даних обмін інформацією може здійснюватись як за допомогою дискет, так і в локальній мережі. Наприклад, «парус» («Парус»), «Комплексная система бухгалтерского учёта» («Звезда»).

До класу управлінські системи входять функціонально повні системи організаційного управління з елементами бухгалтерського обліку, планування, діловодства, а також з модулями прийняття рішень і деякими іншими.

Бухгалтерська складова програми в даному разі не є головною. Більш важливим є взаємозв'язок усіх складових систем, можливість ефективного управління підприємством, допомога у вирішенні головного завдання бізнесу – в отриманні прибутку. Наприклад, «Галактика» («Галактика»).

До різноманітних програм фінансового аналізу на основі бухгалтерських даних належать фінансово-аналітичні системи, за допомогою яких автоматизуються завдання зовнішнього і внутрішнього аудиту. Наприклад, «1С: АФС» («1С»), «ПОП» (GI-consulting).

До правових баз даних належать упорядковані довідкові системи, що містять підібрані в тематичному або хронологічному порядку законодавчі акти з питань податків, бухгалтерського обліку тощо. Ці системи дозволяють швидко знаходити потрібні документи, оперативно відстежувати зміни та доповнення до нормативних документів. Хоча цю категорію програмного забезпечення було створено, перш за все, на допомогу юристам, значна її частина орієнтована на таких користувачів, як бухгалтери, фінансисти, економісти.

3. Методика автоматизованого аналізу

В умовах ринкових відносин збільшуються потреби в своєчасному забезпеченню обліковою інформацією власників, менеджерів, інвесторів, інших користувачів, що значно посилює роль аналізу фінансового стану підприємств: наявності, розміщення і використання коштів. Фінансовий стан визначає конкурентоспроможність, потенціал у діловому співробітництві, оцінює, якою мірою гарантовані економічні інтереси самого підприємства та його партнерів у фінансовому та виробничому відношенні. Конкурентоспроможність підприємству може забезпечити тільки правильне управління рухом фінансових ресурсів і капіталу, що знаходяться в розпорядженні. Успішне фінансове управління спрямоване на:

- виживання підприємства в умовах конкурентної боротьби;
- запобігання банкрутства і великих фінансових невдач;
- лідерства в боротьбі з конкурентами;
- прийнятні темпи зростання економічного потенціалу підприємства;
- зростання обсягів виробництва та реалізації;
- максимізація прибутку;
- мінімізація витрат;
- забезпечення рентабельної роботи підприємства.

У традиційному розумінні фінансовий аналіз являє собою метод оцінки і прогнозування фінансового стану підприємства на основі його бухгалтерської звітності. Результативність управління підприємством значною мірою визначається рівнем його організації і якістю інформаційного забезпечення. Особливе значення в якості інформаційної основи фінансового аналізу мають бухгалтерські дані, а звітність стає основним засобом комунікації, які забезпечують достовірне надання інформації про фінансовий стан підприємства.

Роботу з аналізу фінансового стану підприємства можна зробити ефективнішою, якщо користуватися системою автоматизації. До основних переваг використання автоматизованих інформаційних технологій відносять:

значне скорочення помилок; підвищення точності розрахунків, можливість виконання великої кількості обчислень за максимально короткий час, можливість швидкого обміну інформацією і т.д.

На вітчизняному ринку програмних продуктів даного напрямку найбільш відомими є: Project Expert (компанія Pro-Invest Consalting), COMFAR (Computer Model for Feasibility Analysis and Reporting) і PROPSPIN (Project Profile Screening and Pre - appraisal Information system), що створені в UNIDO – Організації Об'єднаних Націй з промислового розвитку та інші.

Для умов України найбільш цікавим є Project Expert. Project Expert – комп'ютерна система, призначена для створення фінансової моделі нового або діючого підприємства незалежно від його галузевої приналежності і масштабів. В основу Project Expert покладена методика UNIDO (Організації з промислового розвитку при ООН) з оцінки інвестиційних проектів та методика фінансового аналізу, передбачена міжнародними стандартами. Широке коло завдань стратегічного планування і управління дозволяє вирішувати реалізований у системі метод імітаційного моделювання діяльності підприємства.

Результати моделювання діяльності підприємства відбиваються у фінансових звітах: Звіт про прибутки і збитки, Баланс, план грошових потоків Cash-Flow. Фінансові звіти демонструють результати діяльності компанії, і вони одержуються у Project Expert автоматично в результаті виконання розрахунків. Процес генерації бухгалтерських процедур і формування звітних фінансових документів здійснюється відповідно до міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. Project Expert формує також таблиці показників ефективності інвестицій і фінансових показників, що включають наступні групи даних:

- ✓ показники ліквідності – поточна ліквідність, швидка ліквідність, чистий робочий капітал та інші показники, що відбивають здатність компанії задовольняти претензії власників короткострокових боргових зобов'язань;

- ✓ показники рентабельності – набір коефіцієнтів, що показують, наскільки прибуткова діяльність компанії і наскільки ефективно використання різних типів ресурсів;
- ✓ показники ділової активності – дозволяють проаналізувати, наскільки ефективно підприємство використовує свої засоби, включають набір показників оборотності різних типів засобів, зобов'язань і т.п.;
- ✓ показники стійкості – характеризують фінансову незалежність і платоспроможність компанії, включають різні представлення співвідношень між джерелами фінансування (коефіцієнт фінансової незалежності, коефіцієнт покриття відсотків і т.п.);
- ✓ показники ефективності інвестицій (дисконтовані Cash-Flow критерії) – чистий прибуток, період окупності проекту, внутрішня норма рентабельності й інших показників, використовувані для комплексного аналізу проекту.

Для оцінки і коректування проекту всі фінансові дані піддаються аналізу. Project Expert дозволяє проводити аналіз показників ефективності інвестицій, аналіз чутливості, статистичний аналіз, аналіз беззбитковості. Також можна створити в системі власні аналітичні таблиці і застосовувати до них необхідні методи аналізу.

Крім оцінки ефективності вкладення в проект у цілому в Project Expert успішно зважується так називана «задача інвестора». Визначається, чи задовольняють фінансові результати участі в проекті вимогам усіх зацікавлених сторін – власників підприємства, інвесторів, кредиторів і держструктур, аналізуючи розраховані системою основні фінансові показники і показники ефективності інвестицій.

Project Expert – інструмент оцінки запасу міцності бізнесу. Однією з задач аналізу проекту є визначення чутливості моделі підприємства до змін різних параметрів. Чим ширше діапазон параметрів, у якому показники ефективності залишаються в межах прийнятних значень, тим вище запас міцності проекту, тим краще він захищений від коливань різних факторів, що роблять вплив на

результати реалізації проекту. Система Project Expert дозволяє вивчити, як будуть змінюватися фінансові показники проекту в залежності від зміни рівня інфляції, ставок податків, витрат на персонал, величини збуту й інших вихідних даних проекту. Дослідження чутливості показників ефективності до зміни ставки дисконтування дозволяє визначити стійкість проекту до коливань кон'юнктури фінансового ринку і можливих змін макроекономічних умов діяльності.

У системі аналізуються взаємозв'язки між витратами і доходами при різних обсягах виробництва. У Project Expert вирішується задача визначення точки беззбитковості для кожного виду продукції в будь-якому розрахунковому періоді і розраховується обсяг продажу, що покриває усі витрати на його виробництво і реалізацію. Крім кількісного і вартісного значень точки беззбитковості, у системі визначається запас фінансової міцності й оцінюється вплив обраної структури витрат на прибуток – розраховується операційний важіль. Це дозволяє визначати межу безпеки і рівень підприємницького ризику, як на кожен період, так і за ряд періодів у числовому й у графічному виді. Створювані системою зведені таблиці дозволяють проводити на визначену дату аналіз беззбитковості для групи продуктів, визначати середньозважені значення коефіцієнта внеску на покриття, аналізувати значення операційного важеля і запас фінансової стійкості, як по кожному продукту, так і по компанії в цілому. Подібний аналіз буде потрібно і для прогнозу зміни прибутку при зміні обсягу продажів, і для введення коректувань у плани виробництва продукції.

У Project Expert передбачена можливість швидкого створення декількох варіантів розвитку підприємства для їхнього порівняння і вибору найкращого.

Значні переваги аналітичних програм мають інформаційні системи, які дозволяють користувачеві змінювати алгоритми розрахунку показників, та створювати власні методики зі певним набором розрахункових показників.

Модуль «Фінансовий аналіз» системи «Галактика» (корпорація «Галактика») адресований керівникам і фахівцям фінансових служб. Основні завдання, що вирішуються, – оцінка фінансового стану підприємства і перспектив його подальшого розвитку з орієнтацією на підприємства всіх форм

власності, у тому числі з особливостями подання звітності за міжнародними стандартами.

Використання засобів модуля забезпечує підтримку комплексу завдань, пов'язаних з оцінкою фінансового стану підприємства: гнучке налаштування показників для цілей обліку й аналізу, налаштування і визначення критеріїв оцінки; вирішення задачі збору, побудови і фінансового аналізу звітності організації; різні варіанти методик розрахунку й аналізу показників; можливість роботи з індексами.

Модуль «Фінансовий аналіз» системи «Галактика» має широкі функціональні можливості – дозволяє модифікувати вже підготовлені розробниками шаблони аналітичних таблиць та створювати власні. Передбачається перевірка взаємозв'язку показників і форм звітності, що сприяє зменшенню кількості помилок у початковій інформації, підвищенню якості результатів аналізу. Порівнянність та результативність показників також підвищується завдяки використанню індексів. Проте слід відмітити, що модуль достатньо складний в експлуатації і відносно громіздкий, а ефективність його використання залежатиме від кількості методик, реалізованих розробниками у відповідній версії системи. Автономна експлуатація модуля «Фінансовий аналіз» (без інших контурів і модулів системи «Галактика») швидше за все буде економічно малоефективною через високу трудомісткість роботи і пристойної вартості.

Систему БЕСТ-Ф (АРМ «Фінансового аналізу» компанії «Інтелект-Сервіс») призначено як для оперативного аналізу власної фінансово-господарської діяльності, так і для проведення незалежної зовнішньої експертизи й аналізу економічного стану підприємства з метою розробки стратегії його розвитку. Об'єднуються можливості електронної таблиці та бази даних, може оброблятися різна інформація, котра або вводиться вручну, або імпортується з текстового файлу, або завантажується зі споріднених систем «БЕСТ-3», «БЕСТ-4».

Програма має два варіанти виконання: «Зовнішній аналіз» і «Внутрішній аналіз», спеціалізованих функцій, що розрізняються набором шаблонів

аналітичних документів. Варіант «Внутрішній аналіз» має можливість завантаження даних з програм «БЕСТ-3» і «БЕСТ-4», виконує функції аналізу як публічної звітності, так і результатів внутрішнього обліку. Програма складається з оболонки, набору налаштованих шаблонів і збережених розрахунків, виконаних за шаблонами.

Огляд порівняльних характеристик найбільш поширених на ринку систем автоматизації фінансового аналізу і можливості впровадження програмних продуктів на підприємствах України показав наступне:

1. Оперативність отримуваних у процесі економічного аналізу даних для поточного і стратегічного управління та можливість керівництва своєчасно реагувати на погіршення фінансового стану підприємства знаходяться в прямій залежності від наявності сучасних інформаційних технологій для проведення аналізу на підприємстві.

2. У даний час на ринку комп'ютерних програм є універсальні аналітичні програми, яким віддають перевагу більшість користувачів, і спеціальні, що використовуються в окремих галузях економіки. Найбільш прийнятними для використання в цьому плані є такі програмні продукти, як система БЕСТ-Ф, система Project Expert, модуль «Фінансовий аналіз» системи «Галактика».

Таким чином, правильна організація облікової системи на підприємстві і впровадження системи стратегічного обліку власності як нового і перспективного напрямку у всіх країнах з ринковою економікою, зокрема в Україні – застава ефективної і стабільної роботи підприємства.

4. Організація обліково-аналітичних систем з використанням інформаційних технологій

Оскільки прийняття управлінських рішень базується на обліково-аналітичних даних, виникає необхідність в організації ефективного обліку й аналізу. Забезпечення оперативності, доступності, зниження трудомісткості обробки інформації як прояв вдалої й ефективної організації обліково-аналітичних процесів на підприємствах ґрунтується на використанні сучасних інформаційних технологій. Комп'ютерно-комунікаційна техніка виступає одним з основних інструментів для фахівців з обліку й аналізу у вирішенні поставлених завдань, пов'язаних з підготовкою та наданням інформації різним групам користувачів.

Потреби різних організаційних рівнів і функціональних сфер менеджменту задовольняють п'ять головних типів інформаційних систем: діло-процесійні, офісно-автоматизаційні, управлінсько-інформаційні, системи підтримки рішення, системи підтримки виконання рішень.

Діло-процесійна система (англ. Transaction-Processing System) – комп'ютерна інформаційна система, що виконує щоденні поточні операції, потрібні для розвитку бізнесу, і забезпечує пряму підтримку на операційному рівні організації. Ця система – головне джерело інформації, яку використовують інші типи комп'ютерних систем організацій.

Завдання офісно-автоматизаційної системи (англ. Office Automation System) – полегшити зв'язок і підвищити продуктивність праці менеджерів і офісних працівників через документи і передавальні процеси. Це система селекторної інформації, що може також містити електронний календар, телеконференцію, графіки та інше. Автоматизована інформаційна система є поліструктурним об'єктом і включає взаємопов'язану сукупність комплексу апаратно-програмних засобів для збирання, передачі і обробки інформації, відповідної інформаційної бази і персоналу, який бере участь у обробці, збиранні, передачі і використанні інформації. У сучасному комп'ютеризованому, взаємопов'язаному глобалізованому бізнес середовищі бухгалтер повинен вирішувати багато складних питань, таких що не були

притаманні носіям цієї професії в минулому, наприклад, як захоплювати і записувати нові ділові операції і події, розвивати процеси з доданою вартістю бізнесу та інформацією, створювати нові можливості для ланцюжків доданої вартості і ланцюжків поставок, поширювати корисні знання для широкого кола споживачів інформації, надавати послуги забезпечення по всьому спектру економічної діяльності, - це тільки деякі з найбільш цікавих тем, що представляють інтерес [4].

Дослідники виокремлюють наступні практичні наслідки впровадження інформаційних технологій у бухгалтерський облік: по-перше – це зростання продуктивності. Технології бухгалтерського обліку сприяють зростанню продуктивності завдяки внутрішнім математичним перевіркам та спеціальним характеристикам автоматичного обліку, таким що направлені на зменшення помилок введення. Це допомагає бухгалтерам зосередитися на перевірці точності та достовірності фінансової інформації, а не на встановленні рівноваги чисел задля визначення математичних помилок. Програмне забезпечення бухгалтерського обліку також дозволяє бухгалтерам добирати різноманітні рахунки та журнали до своїх фінансових звітів. Зокрема, введені дані можуть бути скореговані дуже швидко і легко, що допомагає звільнити час та направити його на вирішення інших бухгалтерських питань.

По-друге, це прискорення процесу звітності. З давніх часів фінансові відділи витрачали тижні на закриття фінансових періодів, особливо під час квартальних, або наприкінці року звітів. Довгострокові періоди закриття затягували процес публікації фінансових звітів, що дуже ускладнювало керівникам підприємств завдання огляду та оцінювання бізнес-операцій. Сучасні технології скоротили період закриття з тижнів до діб, дозволив бухгалтерам більше часу приділяти точності фінансової документації ще до того, коли вона попаде на перевірку керівникам. Скорочення терміну складання звітів також допомагає керівництву швидше реагувати на економічні виклики, що, безумовно, є дуже потужним інструментом в сучасному конкурентному бізнес-середовищі. Великим компаніям, таким що мають декілька регіональних

представництв, можливість швидко звітувати дуже спрощує підготовку заключного корпоративного звіту.

По-третє, це – централізований бухгалтерський облік. Сьогодні існує багато програм з бухгалтерського обліку на ринку інформаційних технологій, які можуть використовуватися за межами не тільки інтранету компанії, але й мережі на базі комп'ютерних серверів. Це дозволяє численним користувачам та різним територіям долучатися до бухгалтерської інформації з різних відділів компанії. Компанії мають можливість створювати централізований бухгалтерський облік, використовуючи територіальні, регіональні, або національні офісні настройки. Централізований бухгалтерський облік забезпечує безпеку та гарантує, що він ведеться надійними робітниками. Він також зберігає витрати продуктивних сил тим, що дозволяє бухгалтерам в центральному офісі долучатися напряму до фінансової інформації з відділів на відстані завдяки використанню інтранету компанії [2].

Автоматизована інформаційна система є поліструктурним об'єктом і включає взаємопов'язану сукупність комплексу апаратно-програмних засобів для збирання, передачі і обробки інформації, відповідної інформаційної бази і персоналу, який бере участь у обробці, збиранні, передачі і використанні інформації. Облік та аналіз є важливими функціональними компонентами інформаційної системи підприємства. У свою чергу, впровадження інформаційних технологій відповідає завданням бухгалтерського обліку. Впровадження ІТ доцільно здійснювати, додержуючись чотирьох фаз: прийняття рішення про інвестування в ІТ та його перевірка; освоєння ІТ та їх адаптування до професійних потреб; керування інформатизацією та її контроль; розповсюдження ІТ на інші сфери діяльності на підприємстві.

Широке використання обчислювальної техніки спочатку зумовило централізовану обробку облікової інформації, оскільки всі обчислювальні пристрої були в одному відділі підприємства. Висока вартість комп'ютерів другого і третього покоління, складність експлуатації та обслуговування спричиняли необхідність створення великих централізованих обчислювальних центрів зі спеціальним штатом операторів та програмістів і, як наслідок,

потребували максимального ступеня централізації обліку. На великих підприємствах, де збереглися цехові бухгалтерії, децентралізація обліку втратила свої звичайні форми, оскільки цехові бухгалтерії отримували готові зведення від обчислювального центру. Функції цехових бухгалтерій зводилися лише до контролю за правильністю оформлення первинних документів та отриманих звітних зведень. Саме це й дало підставу проф. П.О. Додонову [15] стверджувати про однозначну централізацію облікового апарату в умовах застосування обчислювальної техніки. Тільки такий ступінь централізації обліку забезпечував повне завантаження обчислювальних центрів, сприяв уніфікації бухгалтерського обліку, зниженню витрат на його ведення.

Однак максимальна централізація обліку мала і негативні наслідки: обробка облікової інформації відривалася від місця здійснення господарських операцій, збільшувалася тривалість документообігу, підвищувалися витрати на переміщення носіїв інформації до місця їх обробки тощо.

З розвитком можливостей обчислювальної техніки та її здешевленням, з появою персональних комп'ютерів, зі створенням АРМ бухгалтерів виникла можливість децентралізувати облік, оскільки тепер обробка первинної облікової інформації та формування кінцевої інформації може відбуватися безпосередньо на робочих місцях облікових працівників.

Розглядаючи поняття централізації і децентралізації стосовно як автоматизованого бухгалтерського обліку, так і без комп'ютерних способів обробки облікової інформації, слід мати на увазі, що вони є досить умовними. Відносність категорій централізації і децентралізації як у паперових, так і в комп'ютерних формах обліку наочно показав проф. К.Н. Нарібаєв [29], який довів відносність цих категорій при побудові облікового апарату. Науковець писав, що "...реально не може існувати повністю централізована система, так само як і повністю децентралізована система стає недієздатною. Можна говорити про ступінь централізації і децентралізації як про оптимальне поєднання цих процесів при певних умовах" [29, с. 97]. Отже, є дві конкуруючі тенденції, які впливають на вибір структурної схеми системи обробки облікових даних на сучасному етапі розвитку технічних засобів

обчислювальної техніки та засобів зв'язку. Перша полягає у підвищенні ступеня централізації обробки, друга – в посиленні децентралізації. Тенденції породили абсолютно нові риси в централізації та децентралізації обліку

Узагальнення українського та світового досвіду організації обліку в умовах його комп'ютеризації дали можливість визначити основну тенденцію в централізації і децентралізації виконання облікових функцій. Вона полягає в накопиченні і централізованій обробці облікових даних у єдиному центрі та децентралізованому введенні первинної інформації в базу даних і спільному використанні підсумкових облікових показників. КСБО поєднує переваги централізованої обробки даних з перевагами децентралізації.

В умовах швидкого розвитку інформаційних технологій та глобальної мережі Інтернет підприємства відмовляються використовувати власне обладнання та програмне забезпечення, віддаючи перевагу сервіс-орієнтованим «хмарним» технологіям, що потребує удосконалення методики обліку на підприємстві.

За умови використання хмарних обчислень користувачеві надається програмне забезпечення у формі Інтернет-сервісу, забезпечується доступ до власних даних, однак існують певні обмеження щодо управління операційною системою та програмним забезпеченням, з яким він працює. Метафорично «хмарою» називають мережу Інтернет. Інститутом інженерів з електроніки й електротехніки хмарні обчислення трактуються як парадигма. Інформація обробляється на клієнтській стороні та постійно зберігається на серверах, що в свою чергу розташовані в мережі Інтернет. Завдяки чому спрощується система доступу до баз даних.

На думку В.В. Муравського, «...поширення хмарних технологій сприяло розвитку комбінованого варіанту централізації обліку. При передачі хмарному середовищу виконання усіх обчислювальних процедур від первинного збору облікових даних до автоматизованого відправлення звітних документів зацікавленим фізичним та юридичним особам відбувається централізація обліку за комбінованим варіантом» [23, с. 145–146]. Застосування хмарних технологій дозволяє говорити про необхідність виділення комбіновано-централізованого

варіанту організації обліку, що і визначає найбільш популярні форми організації обліку.

На сьогодні традиційно найбільш поширеним для нашої країни є бухгалтерський інсорсинг, тобто ведення обліку на підприємстві бухгалтерською службою чи керівником (за умови дотримання вимог чинного законодавства). На думку Г.С. Кесарчук, тільки фірми, де недоцільно мати свою бухгалтерську службу у зв'язку з незначним обсягом доходу, доручають облік вести спеціалізованим компаніям [19, с. 203]. Проте практика останніх років свідчить про поширення передачі підприємствами на аутсорсинг частини бухгалтерських операцій.

Використання ж хмарних технологій на підприємстві може змінити позицію керівництва щодо доцільності отримання послуг аутсорсингової фірми. Адже, як правило, вдаються до бухгалтерського аутсорсингу представники малого та середнього бізнесу, які мають незначний обсяг операцій та намагаються зменшити свої витрати шляхом виключення зі штатного розпису посади бухгалтера та уникнення витрат на придбання технічного та програмного забезпечення. Якщо ж буде обрано варіант ведення обліку штатним бухгалтером (на неповний робочий день, із можливістю віддаленого робочого місця тощо) на основі використання хмарного сервісу, то можна уникнути не тільки зайвих витрат, але й забезпечити оперативність обробки даних, яка втрачається при аутсорсингу. Розуміючи це, аутсорсингові фірми також усе частіше вдаються до використання хмарних технологій. Так, обробляючи відскановані працівником підприємства-замовника первинні документи, бухгалтер аутсорсингової фірми отримує актуальну інформацію про стан справ підприємства-замовника, яка може бути використана для забезпечення додаткових послуг з додатковою оплатою.

За умови використання сучасних комунікаційних технологій дистанційна передача облікових даних здатна забезпечити зростання оперативності, своєчасності та економічної ефективності обліку. Автоматизація обліку дозволяє одноразово зібраною інформацією забезпечити здійснення усіх видів

обліку, що разом з єдиною базою облікової інформації і є основою єдиного (інтегрованого) обліку та інтегрованої звітності.

Існують певні тенденції у подальшому розвитку обліку й аналізу: під впливом наростаючої активності використання інформаційних технологій в бухгалтерському обліку слід очікувати зменшення ролі бухгалтера на користь менеджера й програміста в обліково-аналітичних процесах, що ставить під сумнів багаторічні напрацювання фахівців в галузі автоматизації обліку й аналізу. У нових умовах ми маємо сконцентрувати увагу, перш за все, на нетехнічній спрямованості підготовки спеціалістів, готових до творчої роботи в умовах технолого-інформаційної системи розвитку суспільства – менеджерів інформаційних систем. Завдяки впровадженню ІТ у бухгалтерський облік спостерігаються зростання продуктивності працівників, прискорення процесу звітності, можливість створення централізованого бухгалтерського обліку.

Висновок

Для ефективного розвитку підприємництва в Україні необхідна адекватна ринковим відносинам система подання інформації, що дасть змогу формувати релевантну інформацію, аналізувати її і приймати раціональні управлінські рішення.

Встановлено, що ключову позицію в інформаційній системі займає система обробки даних. Отже, інформаційну систему можна визначити як набір процедур: процес, збір і переробка інформації для підтримки планування, прийняття рішень, координації і контролю, а комунікаційна функція системи полягає в швидкому та надійному передаванні даних.

Новим етапом розвитку бухгалтерського обліку після його автоматизації стало використання корпоративних, галузевих, регіональних та міжрегіональних комп'ютерних мереж, що є важливим кроком, тому що сприяє скороченню витрат для отримання необхідної інформації, надає більшу ефективність передачі даних та їх більшу точність і достовірність.

Обліково-аналітичне забезпечення як компонент інформаційного забезпечення управління підприємством дає змогу розв'язувати функціональні задачі управління, забезпечуючи керівництво повною та достовірною інформацією про господарські процеси та зв'язки із зовнішнім середовищем.

Обліково-аналітичне забезпечення підприємств відіграє вважливу роль у забезпеченні прийняття ефективних управлінських рішень, проте в сучасних умовах господарювання вимоги і критерії до інформаційної бази обліково-аналітичної системи істотно змінюються у зв'язку із зростанням корисності економічної інформації, якісних змін у формах внутрішньої звітності, відборі оптимального переліку показників первинної звітності та розрахункових показників економічної ефективності функціонування підприємств. Зростання вимог до кількісних і якісних характеристик інформаційної бази менеджменту спонукають до перегляду кваліфікаційних характеристик працівників обліково-аналітичних та економічних служб підприємств.

Таким чином, обліково-аналітичне забезпечення як компонент інформаційного забезпечення управління підприємством дає змогу

розв'язувати функціональні завдання управління, забезпечуючи керівництво повною та достовірною інформацією про господарські процеси та зв'язки із зовнішнім середовищем.

Список використаної літератури

1. James E. Hunton. Blending Information and Communication Technology with Accounting Research/ James E. Hunton // Accounting Horizons. - Vol. 16. - 2002.
2. Xie Shi-fen. Accounting information: Concepts, characteristics and significance of Hunan Finance and Accounting/ Xie Shi-fen, 1999 - С. 11.
3. Майорів С.І. Інформаційний бізнес: комерційне поширення і маркетинг .- М.:Фінанси і статистика, 2000.-128с
4. Абдрахманова Г. И. Использование ИКТ в экономике: тенденции развития в 2009-10 годах / Г. И. Абдрахманова, Г. Г. Ковалева // Вопросы статистики. - 2010. - № 11. - С. 53-57.
5. Арский О.М., Гиляревский Р.С., В.С. Єгоров і ін. \ Інформаційний ринок вУкраїні\ 2000. - 293с.
6. Бауерсокс Доналд Дж. Логистика : интегрированная цепь поставок / Бауерсокс Доналд Дж., Клосс Дейвид Дж. ; [пер. с англ. Н. Н. Барышниковой, В. С. Пинскера]. - 2-е изд. - М. : ЗАО «Олимп-Бизнес», 2008. - 640 с.
7. Бачинський В. І. Бухгалтерський облік (загальна теорія) : навч. посібн. / В. І. Бачинський. - К. : Вид-во «Магнолія 2006», 2010. - 478 с.
8. Бенько М. М. Інформаційні системи і технології в бухгалтерському обліку / М. М. Бенько – К. : КНТЕУ, 2010. – 336с.
9. Біляченко О. Л. Особливості відображення програмного забезпечення на рахунках бухгалтерського обліку / О. Л. Біляченко // Вісник Житомирського державного технологічного університету. - 2010. - № 4. - (54). - С. 22-26.
- 10.Букало Н.А. Автоматизація обліку в сучасних умовах / Н.А. Букало // Збірник наукових праць ЧДТУ. Серія «Еконо- міка». – 2013. – Вип. 33. – Ч. II. – С. 56–
- 11.Бхуптани М. RFID - технологии на службе вашего бизнеса/ М. Бхуптани, Ш. Морадпур ; пер.с англ. - М. : Альпина Бизнес Букс, 2007. - 281 с.

12. Голошевич І. Компютерна програма : нематеріальна сутність обліку/ І. Голошевич // Бухгалтерія. - 2009. - № 16. - С. 47-50.
13. Закон України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» від 9 січня 2007 року, N 537-У [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=537-16>.
14. Ивашкевич В.Б. Организация бухгалтерского учета с применением ЭВМ / В.Б. Ивашкевич. – М.: Финансы и статистика, 1988. – 176 с
15. Івахненко С.В., Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту: Навч. посіб. 3-тє вид., випр. і доп. - К.: Знання. 2006. - 350 с.
16. Ізмайлова К.В. Сучасні технології фінансового аналізу / К.В. Ізмайлова. – К.: МАУП, 2003. – 148 с
17. Карпенко С.Г. Інформаційні системи і технології / С.Г. Карпенко, В.В. Попов. - К. – МАУП. –2006.
18. Кельдер Т. Л. Системи обробки економічної інформації / Т. Л. Кельдер [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.zsu.zp.ua/lab/mathdep/тте/ГУ/soei/soei11.htm>. 133
19. Кесарчук Г.С. Бухгалтерський аутсорсинг: поняття, види, переваги та недоліки / Г.С. Кесарчук // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка». – 2014. – Вип. 1(42). – С. 201–204.
20. Ковалев В.В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия // В.В. Ковалев, О.Н. Волкова. – М.: Проспект, 2004. – 621с
21. Колберг К. Бизнес – анализ с помощью Project Expert / Колберг К.; [пер. с англ.]. - 2-е изд. - М.: Издательский дом "Вильямс", 2008. – 448с.
22. Лобов С.П. Методи оцінки економічного ефекту від використання автоматизованих інформаційних систем при плануванні закупівель / С.П. Лобов // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка». – 2013. – Вип. 4 (41). – С. 176–181.

23. Муравський В.В. Комунікаційний аспект централізації (децентралізації) обліку / В.В. Муравський // Збірник наукових праць ПДАТУ. – 2014. – Вип. 22. – Т. 2. – С. 143–147
24. Палий В.Ф. АСУ и проблемы теории бухгалтерского учета / В.Ф. Палий, Я.В. Соколов. – М.: Финансы и статистика, 1981. – 224 с
25. Перри У. ЭВМ и организация бухгалтерского учета / У. Перри. Пер. с англ. – М.: Финансы и статистика, 1986. – 200 с.
26. Петіна Л.В. Особливості автоматизації управлінського та бухгалтерського обліку на сільськогосподарських підприємствах / Л.В. Петіна // Збірник наукових праць ЧДТУ. Серія «Економіка». – 2010. – Вип. 25. – Ч. I. – С. 26–29.
27. Петрук О. М. Гармонізація національної системи бухгалтерського обліку: монографія / О. М. Петрук. - Житомир : ЖДТУ, 2005. - 420 с.
28. Полянська О.А. Проблемні аспекти автоматизації управлінського обліку / О.А. Полянська // Вісник Львівської комерційної академії. – Львів: Видавництво Львівської комерційної академії. – 2011. – Вип. 35. – С. 286–290.
29. Пономарьова Т.В. Автоматизація обліку розрахунків з ПДВ: підходи та практичні рішення / Т.В. Пономарьова // Вісник НТУ «ХП». Серія «Технічний прогрес і ефективність виробництва». – Х.: НТУ «ХП». – 2013. – № 61 (1040) – С. 22–29.
30. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність : закон України від 16 липня 99 №996-ХГУ зі змінами і доповненнями [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=996-14>.
31. Славкова О.П. Автоматизація обліково-аналітичних процедур отримання інформації / О.П. Славкова, С.А. Гаркуша // Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. Т. 1. – 2013. – Вип. 2 (7). – Полтава: ПДАА. – С. 19–25.
32. Соколов Я.В. Основы теории бухгалтерского учета: Учебник / Я.В. Соколов. – М.: Юнити, - 2009. – 193 с.

33. Терещенко Л.О. Інформаційні системи і технології в обліку. Навчальний посібник / Л.О. Терещенко, І.І. Матієнко-Зубенко. – К.: КНЕУ, 2005. – 187 с.
34. Терещенко Л.О., Матієнко-Зубенко І. І., Інформаційні системи і технології в обліку: Навч. посіб. - К.: КНЕУ, 2005. - 187 с.
35. Тетерин Д.И. Механизация и автоматизация учетно-статистических работ в лесной и деревообрабатывающей промышленности / Д.И. Тетерин. – М.: Лесная промышленность, 1985. – 192 с.
36. Швиданенко Г.О. Сучасні технології діагностики фінансово-економічної діяльності підприємства: монографія / Г.О. Швиданенко, О.І. Олесю. – Київ: КНЕУ, 2005. – 210 с.